

«ALLARGA LA MÀ AL POBRE» (cf. Sir 7,32)

Missatge del sant pare Francesc per a la IV Jornada Mundial dels Pobres 2020

15 de novembre de 2020 (Diumenge XXXIII del Temps Ordinari)

«Allarga la mà al pobre» (cf. Sir. 7,32). L'antiga saviesa ha formulat aquestes paraules com un codi sagrat que cal seguir en la vida. Avui ressonen amb tot el seu significat per ajudar-nos també a nosaltres a posar la nostra mirada en l'essencial i a superar les barreres de la indiferència. La pobresa sempre assumeix rostres diferents que requereixen una atenció especial en cada situació particular; en cada una d'elles podem trobar Jesús, el Senyor, que ens va revelar que estaria present en els seus germans més dèbils (cf. Mt 25,40).

1. Agafem a les nostres mans l'Eclesiàstic, també conegut com Siràcida, un dels llibres de l'Antic Testament. Aquí trobem les paraules d'un mestre savi que va viure uns dos-cents anys abans de Crist. Ell cercava la saviesa que fa els homes millors i capaços d'escutar en profunditat les vicissituds de la vida. Ho va fer en un moment de dura prova per al poble d'Israel, un temps de dolor, dol i misèria ocasionat pel domini de les potències estrangeres. Essent un gran home de fe, arrelat en les tradicions dels seus avantpassats, el seu primer pensament va ser adreçar-se a Déu per a demanar-li el do de la saviesa. I el Senyor el va ajudar.

Des de les primeres pàgines del llibre, el Siràcida exposa els seus consells sobre moltes situacions concretes de la vida, i la pobresa n'és una. Insisteix en el fet que en l'angoixa cal confiar en Déu: «Redreça el teu cor, sigues valent i no t'espantis en els moments difícils. Agafa't al Senyor, no te n'apartis, que a la fi de la vida seràs enaltit. Accepta tot el que et pugui venir i sigues pacient quan et vegis humiliat; perquè, com en el foc es prova l'or, en la forn de la humiliació són provats els escollits. En les malalties i en la pobresa, fes confiança a Déu. Confia en Déu i ell t'ajudarà, vés pel camí dret i espera en ell. Vosaltres que venereu el Senyor, compteu que és misericordiós; no us allunyeu d'ell, no fos cas que caiguéssiu» (2,2-7).

2. Pàgina rere pàgina descobrim un preciós compendi de suggeriments sobre com actuar a la llum d'una relació íntima amb Déu, creador i amant de la creació, just i provident amb tots els seus fills. Malgrat això, la referència a Déu no impedeix mirar l'home concret; al contrari, les dues coses estan molt lligades.

Ho demostra clarament el passatge del qual s'agafa el títol d'aquest MISSATGE (cf. 7,29-39). La pregària a Déu i la solidaritat amb els pobres i amb els qui sofreixen són inseparables. Per a celebrar un culte que sigui agradable al Senyor, cal reconèixer que tota persona, fins i tot la més indigent i menyspreada, porta impresa en ella la imatge de Déu. D'aquesta atenció deriva el do de la benedicció divina, atreta per la generositat que es practica envers el pobre. Per tant, el temps que es dedica a la pregària mai no pot convertir-se en una coartada per a desatendre el proïsme necessitat, sinó tot al contrari: la benedicció del Senyor davalla sobre nosaltres i la pregària aconsegueix el seu propòsit quan va acompanyada del servei als pobres.

3. Com n'és, d'actual, aquest antic ensenyament, també per a nosaltres! En efecte, la Paraula de Déu va més enllà de l'espai, del temps, de les religions i de les cultures. La generositat que sosté el dèbil, consola l'afligit, alleuja els sofriments, torna la dignitat als qui n'estan privats, és una condició per a una vida plenament humana. L'opció per dedicar-se als pobres i atendre les seves moltes i diverses necessitats no pot estar condicionada pel temps que disposem o per interessos privats, ni per projectes pastorals o socials desencarnats. El poder de la gràcia de Déu no pot ser sufocat per la tendència narcisista a posar-se sempre un mateix en primer lloc.

Mantenir la mirada envers el pobre és difícil, però molt necessari per a donar a la nostra vida personal i social la direcció correcta. No es tracta de fer servir moltes paraules, sinó de comprometre concretament la vida, moguts per la caritat divina. Cada any, amb la Jornada Mundial dels Pobres, torno sobre aquesta realitat fonamental per a la vida de l'Església, perquè els pobres estan i estaran sempre amb nosaltres (cf. Jn 12,8) per a ajudar-nos a acollir la companyia de Crist en la nostra vida quotidiana.

4. L'encontre amb una persona en condició de pobresa sempre ens provoca i interroga. Com podem ajudar a eliminar o almenys alleujar la seva marginació i sofriment? Com podem ajudar-la en la seva pobresa espiritual? La comunitat cristiana està cridada a involucrar-se en aquesta experiència de compartir, amb la consciència que no li és permès delegar-la a altres. I per ajudar els pobres és fonamental viure la pobresa evangèlica en primera persona. No podem sentir-nos «bé» quan un membre de la família humana és deixat al marge i es converteix en una ombra. El crit silenciós de tants pobres ha de trobar el poble de Déu en primera línia, sempre i arreu, per a donar-los veu, defensar-los i solidaritzar-se amb ells davant tanta hipocresia i tantes promeses incomplertes, i convidar-los a participar en la vida de la comunitat.

És cert, l'Església no té solucions generals per proposar, però ofereix, amb la gràcia de Crist, el seu testimoniatge i els seus gestos de compartició. També se sent amb l'obligació de presentar les exigències dels qui no tenen el necessari per a viure. Recordar a tothom el gran valor del bé comú és per al poble cristià un compromís de vida que es realitza en l'intent de no oblidar cap d'aquells la humanitat dels quals és violada en les necessitats fonamentals.

5. Allargar la mà fa descobrir, en primer lloc, a qui ho fa, que dins nostre hi ha la capacitat de realitzar gestos que donen sentit a la vida. Quantes mans esteses es veuen cada dia! Lamentablement, passa cada cop més sovint que la premsa ens arrossega a una voràgine d'indiferència, fins al punt que ja no se sap reconèixer més tot el bé que quotidianament es realitza en silenci i amb gran generositat. Així passa que, només quan s'esdevenen fets que alteren el curs de la nostra vida, els nostres ulls es tornen capaços de percebre la bondat dels sants «de la porta del costat», «d'aquells que viuen a prop nostre i són un reflex de la presència de Déu» (Exhort. ap. *Gaudete et exsultate*, 7), però dels quals ningú no parla. Les males notícies són tan abundants a les pàgines dels diaris, en els llocs d'Internet i a les pantalles de televisió, que ens convencen que el mal regna sobirà. No és així. És cert que està sempre present la maldat i la violència, l'abús i la corrupció, però la vida està entreteixida d'actes de respecte i generositat que no sols compensen el mal, sinó que ens empenyen a anar més enllà i a estar plens d'esperança.

6. Allargar la mà és un signe: un signe que recorda immediatament la proximitat, la solidaritat, l'amor. En aquests mesos, en els quals el món sencer ha estat com aclaparat per un virus que ha portat dolor i mort, descoratjament i desconcert, quantes mans

estes es hem pogut veure! La mà estesa de la infermera i de l'infermer que, més enllà de les seves hores de treball, es queden per cuidar els malalts. La mà estesa del qui treballa a l'Administració i proporciona els mitjans per a salvar el major nombre possible de vides. La mà estesa del farmacèutic, que està exposat a moltes peticions en un contacte arriscat amb la gent. La mà estesa del prevere, que beneeix amb el cor esqueixat. La mà estesa del voluntari, que socorre els qui viuen al carrer i els qui, malgrat tenir un sostre, no tenen res per menjar. La mà estesa d'homes i dones que treballen per a proporcionar serveis essencials i seguretat. I unes altres mans esteses més que podríem descriure fins a comptar una lletania de bones obres. Totes aquestes mans han desafiat el contagi i la por de donar suport i consol.

7. Aquesta pandèmia va arribar de sobte i ens va agafar desprevinguts, deixant una gran sensació de desorientació i impotència. Però la mà estesa envers el pobre no va arribar d'immediat, sinó que, més aviat, ofereix el testimoni que de com ens preparem per a reconèixer el pobre per a sostenir-lo en temps de necessitat. No s'improvisen, els instruments de misericòrdia. Cal un entrenament quotidià, que procedeixi de la consciència de com necessitem, nosaltres els primers, una mà estesa cap a nosaltres.

Aquest moment que estem vivint ha posat en crisi moltes certes. Ens sentim més pobres i dèbils perquè hem experimentat el sentit del límit i la restricció de la llibertat. La pèrdua de treball, dels afectes més estimats i la falta de les relacions interpersonals habituals han obert de cop horitzons que ja no estàvem acostumats a observar. Les nostres riqueses espirituals i materials van ser posades en qüestió i descobrim que teníem por. Tancats en el silenci de casa nostra, redescobrim la importància de la senzillesa i de mantenir la mirada fixada en allò que és essencial. Hem madurat l'exigència d'una nova fraternitat, capaç d'ajuda recíproca i d'estima mútua. Aquest és un temps favorable per a «tornar a sentir que ens necessitem els uns als altres, que tenim una responsabilitat pels altres i pel món [...]». Ja hem tingut molt de temps de degradació moral, burlant-nos de l'ètica, de la bondat de la fe, de l'honestat [...]». Aquesta destrucció de tot fonament de la vida social acaba enfrontant-nos els uns als altres per a preservar els interessos propis, provoca el sorgiment de noves formes de violència i crueltat i impedeix el desenvolupament d'una veritable cultura de la cura de l'ambient» (Carta enc. *Laudato si'*, 229). En definitiva, les greus crisis econòmiques, financeres i polítiques no acabaran mentre permetem que la responsabilitat que cadascú ha de sentir envers el proïsme i envers cada persona romangui adormida.

8. «Allarga la mà al pobre» és, per tant, una invitació a la responsabilitat i un compromís directe de tots aquells que se senten part del mateix destí. És una crida a portar les càrregues dels més dèbils, com ho recorda sant Pau: «Per l'amor, feu-vos servents els uns dels altres. En efecte, tota la Llei troba la seva plenitud en un sol manament, que és aquest: Estima els altres com a tu mateix» (Ga 5,13-14; 6,2). L'Apòstol ensenya que la llibertat que ens ha estat donada amb la mort i la resurrecció de Jesucrist és per a cada un de nosaltres una responsabilitat per a posar-nos al servei dels altres, especialment dels més dèbils. No es tracta d'una exhortació opcional, sinó que condiciona l'autenticitat de la fe que professem.

El llibre de l'Eclesiàstic ve de nou a ajudar-nos: suggereix accions concretes per a donar suport als més dèbils i també empra algunes imatges evocadores. En un primer moment pren en consideració la debilitat dels qui estan tristos: «No t'allunyis dels qui ploren» (7,34). El període de pandèmia ens va obligar a un aïllament forçós, fins i tot impedit que poguéssim consolar i romandre a prop d'amics i coneguts aïllats per la pèrdua dels

seus éssers estimats. I continua dient l'autor sagrat: «No deixis de visitar els malalts» (7,35). Hem experimentat la impossibilitat d'estar a prop dels qui sofreixen, i al mateix temps hem pres consciència de la fragilitat de la nostra existència. En resum, la Paraula de Déu mai no ens deixa tranquils i continua estimulants-nos cap al bé.

9. «Allarga la mà al pobre» destaca, per contrast, l'actitud dels qui tenen les mans a les butxaques i no es deixen commoure per la pobresa, de la qual sovint són també còmplices. La indiferència i el cinisme en són l'aliment diari. Quina diferència respecte a les mans generoses que hem descrit! De fet, hi ha mans esteses per a pulsar ràpidament les tecles d'un ordinador i moure sumes de diners d'una part del món a una altra, decretant la riquesa d'oligarquies estretes i la misèria de multituds o el fracàs de nacions senceres. Hi ha mans esteses per acumular diners amb la venda d'armes que altres mans, fins i tot de nens, empraran per semblar mort i pobresa. Hi ha mans esteses que entre ombres intercanvien dosis de mort per enriquir-se i viure en el luxe i la disbauxa efímers. Hi ha mans esteses que per sotamà intercanvien favors il·legals per guanys fàcils i corruptes. I també hi ha mans esteses que, en el puritanisme hipòcrita, estableixen lleis que ells mateixos no observen.

En aquest panorama, els exclosos continuen esperant. Per a poder sostenir un estil de vida que exclou els altres, o per a poder entusiasmar-se amb aquest ideal egoista, s'ha desenvolupat una globalització de la indiferència. Gairebé sense advertir-ho, ens tornem incapaços de compadir-nos davant els clamors dels altres, ja no plorem davant el drama dels altres ni ens interessa cuidar-los, com si tot fos una responsabilitat aliena que no ens incumbeix (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 54). No podem ser feliços fins que aquestes mans que semblen la mort es transformin en instruments de justícia i de pau per a tot el món.

10. «En tot el que fas, pensa en el teu últim destí» (Si 7,36). Aquesta és l'expressió amb què el Siràcida conclou la seva reflexió. El text es presta a una doble interpretació. La primera fa evident que sempre hem de tenir present la fi de la nostra existència. Recordar-nos del nostre destí comú pot ajudar-nos a portar una vida més atenta envers aquell que és més pobre i no ha tingut les mateixes possibilitats que nosaltres. Hi ha també una segona interpretació, que evidencia més bé el propòsit, l'objectiu cap on cadascú tendeix. És la finalitat de la nostra vida, que requereix un projecte per realitzar i un camí per recórrer sense cansar-se. I bé, la finalitat de cada una de les nostres accions no pot ser altra que l'amor. Aquest és l'objectiu vers el qual ens dirigim i res no pot distreure'ns-en. Aquest amor és compartició, és dedicació i servei, però comença amb el descobriment que nosaltres som els primers estimats i moguts a l'amor. Aquesta finalitat apareix en el moment en què l'infant es troba amb el somriure de la mare i se sent estimat pel fet mateix d'existir. Fins i tot un somriure que compartim amb el pobre és una font d'amor i ens permet viure en l'alegria. La mà estesa, doncs, sempre pot enriquir-se amb el somriure de qui no fa pesar la seva presència i l'ajuda que ofereix, sinó que només s'alegra de viure segons l'estil dels deixebles de Crist.

En aquest camí d'encontre quotidià amb els pobres, ens acompanya la Mare de Déu, que, de manera particular, és la Mare dels pobres. La Verge Maria coneix de prop les dificultats i sofriments dels qui estan marginats, perquè ella mateixa es va trobar infantant el Fill de Déu en una establia. Per l'amenaça d'Herodes, amb Josep, el seu espòs i el petit Jesús, va fugir a un altre país, i la condició de refugiats va marcar la Sagrada Família durant alguns anys. Que la pregària a la Mare dels pobres pugui reunir els seus fills predilectes i tots aquells que els serveixen en el nom de Crist. I que aquesta

mateixa pregària transformi la mà estesa en una abraçada de comunió i de renovada fraternitat.

Franciscus

Roma, Sant Joan del Laterà, 13 de juny de 2020, memòria litúrgica de Sant Antoni de Pàdua